

Τάσος Αβραντίνης, Ενιαίος φορολογικός συντελεστής. Ένας απλός, αναπτυξιακός και δίκαιος φόρος, Πατάκη, Αθήνα 2021, 220 σελ.

Μια ριζοσπαστική φορολογική μεταρρύθμιση

Από τον ΓΙΩΡΓΟ ΑΡΧΟΝΤΑ

Το νέο βιβλίο του Τάσου Αβραντίνη αποτελεί υπόδειγμα πολιτικής επιχειρηματολογίας, μάλιστα σε ένα από τα ζητήματα - ταμπού του δημόσιου διαλόγου: τον ενιαίο συντελεστή φορολόγησης των ατομικών εισοδημάτων. Το κρίσιμο ερώτημα είναι αν ακόμη και τα καλύτερα επιχειρήματα αρκούν για να επηρεάσουν την πολιτική πρακτική προς την κατεύθυνση της αλλαγής.

Ον με πείσεις, καν με πείσης. Αυτή είναι επιγραμματικά η μεγαλύτερη πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν οι απανταχού τολμηρές μεταρρυθμιστικές προτάσεις. Ακόμη κι όταν τα επιχειρήματά υπέρ τους είναι συντριπτικά, όσοι εξαρχής δεν θέλουν να πειστούν, απλώς δεν θα μπουν στον κόπο να τα εξετάσουν ή, εξίσου εύκολα, θα τους αποδώσουν μια προκατασκευασμένη ταμπέλα που τα βγάζει αυτομάτως από το πεδίο της συζήτησης. Ακόμη μάλιστα και όταν ο τοίχος με πολύ κόπο πλέον σπάσει και μια νέα μεταρρυθμιστική συναίνεση έχει διαμορφωθεί μεταξύ του γενικού πληθυσμού – όπως, για παράδειγμα, φαίνεται να έχει συμβεί τα τελευταία χρόνια με τις προβλέψεις του άρθρου 16 του Συντάγματος για την τριτοβάθμια εκπαίδευση –, οι πολιτικές αντιστάσεις συχνά αποδεικνύονται εξαιρετικά ανθεκτικές.

Από την άλλη πλευρά, μπορεί τα πολιτικά επιχειρήματα να μην αποτελούν ικανή συνθήκη για τη μεταρρύθμιση, είναι όμως σίγουρα μια συνθήκη αναγκαία. Άλλωστε χρειάζεται – κι εδώ αναλογιστείτε ξανά το άρθρο 16 – πολλή προσπάθεια και πολιτικό κεφάλαιο για να διατηρείται στη ζωή μια δημόσια πολιτική που πλέον δεν μπορεί να δικαιολογηθεί επαρκώς. Οι αντιστάσεις κάποτε κάμπτονται. Και τότε η πρόκληση αλλάζει: από το να θεσμοθετηθεί και να εφαρμοστεί η προτεινόμενη μεταρρύθμιση, το ζητούμενο πλέον γίνεται αυτή να θεωρηθεί έναντι της ανατροπής της.

ΕΝΑ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΙΤΗΜΑ

Η επιχειρηματολογία που αναπτύσσει στο τελευταίο του βιβλίο ο Τάσος Αβραντίνης, δικηγόρος

παρ' Αρείω Πάγω και κατά τεκμήριο ένας από τους σημαντικότερους και πλέον δραστήριους ελληνες φιλελευθέρους της γενιάς του, καλύπτει με τρόπο υποδειγματικό αυτή την αναγκαία συνθήκη – για μια μεταρρύθμιση μάλιστα, που αφορά ένα από τα γνωστότερα και πλέον συμβολικά φιλελεύθερα αιτήματα για την οικονομία: την εισαγωγή ενιαίου συντελεστή για τη φορολογία των ατομικών εισοδημάτων.

Με στρατηγική προσέγγιση, συστηματικότητα και τεκμηρίωση, ο Αβραντίνης επιχειρεί και πετυχαίνει μια ομοβροντία πειθούς, προβλέποντας και απαντώντας αποτελεσματικά σε κάθε αντεπιχείρημα που θα μπορούσαν να γείρουν οι αναγνώστες του. Ξεκινά ευλόγως δεοντολογικά, αναπτύσσοντας τη φιλελεύθερη επί της αρχής θέση υπέρ του ενιαίου συντελεστή, που μεταξύ άλλων θεμελιώνεται στην επιταγή της ίσης μεταχείρισης των πολιτών από τον νόμο, αλλά και στην αντικειμενική απουσία ενός ξεκάθਾਰου κριτηρίου βάσει του οποίου ένα συγκεκριμένο καθεστώς προοδευτικά κλιμακούμενης φορολόγησης θα μπορούσε να κριθεί δίκαιότερο έναντι του οποιουδήποτε άλλου.

Βεβαίως, η δεοντολογική επιχειρηματολογία, όσο αναγκαία κι αν είναι, σπανίως μετακινεί είτε την κοινή γνώμη είτε την πολιτική πρακτική. Ένα επί της αρχής επιχείρημα εύκολα απορρίπτεται από κάποιον που ξεκινά από διαφορετικές αξιακές αφηγήσεις. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και με τα συνεπικρατικά επιχειρήματα, αυτά που αποκαλύπτουν τα πραγματικά αποτελέσματα των υπό συζήτηση ανταγωνιστικών πρακτικών. Και είναι εδώ ακριβώς που όσοι τυγχάνει ξεκινήσουν την ανάγνωση με αρνητική προαίρεση θα δυσκολευτούν αρκετά να διατηρήσουν ελλόγως

την αρχική τους θέση.

Αφενός, υπενθυμίζει ο Αβραντίνης, η προοδευτική φορολογία δεν αποδίδει στην πράξη τα οφέλη που ευαγγελίζεται. Διώχνει κεφάλαια στο εξωτερικό, αφαιρεί κίνητρα για περαιτέρω ανάπτυξη, δημιουργεί με την περιπλοκότητά της παράθυρα αποφυγής και διαφυγής, δεν ενισχύει με τρόπο διατηρήσιμο τα δημόσια έσοδα και δεν βελτιώνει τη θέση εκείνων που υποτίθεται ότι θα ευνοούσε περισσότερο: των λιγότερο ευκατάστατων.

Αντιθέτως, ένα πιο «επίπεδο» φορολογικό καθεστώς πετυχαίνει αυτούς τους στόχους αποτελεσματικότερα: Αφαιρεί βασικούς λόγους για τη έξοδο από τη χώρα παραγωγικών ατόμων και κεφαλαίων. Ενθαρρύνει την ανάληψη περαιτέρω δημιουργικών δράσεων καθώς και την ανάπτυξη κεφαλαίου και τις επενδύσεις που δημιουργούν πλούτο και θέσεις εργασίας. Μειώνει δραστηρικά την περιπλοκότητα, το κόστος συμμόρφωσης και τα παραθυράκια της ανομίας. Ενισχύει την σταθερότητα και την ασφάλεια του ατομικού, οικογενειακού και επιχειρηματικού προγραμματισμού και αυξάνοντας τη συνολική πίτα, αυξάνει μεσο-μακροπρόθεσμα τα δημόσια έσοδα και ενισχύει την οικονομική θέση και τις προοπτικές των φτωχότερων.

Οι αρχές άλλωστε μιας αποτελεσματικής και δίκαιης φορολόγησης παραμένουν ουσιαστικά αμετάβλητες από την εποχή που τις διατύπωσε ο Άνταμ Σμιθ: η καθολικότητα του φόρου, η βεβαιότητά του, η προσφορότητα του χρόνου και του τρόπου της εισπραχής του, η ελαχιστοποίηση των εξόδων της συλλογής του. Κάθε περαιτέρω θεωρητική επεξεργασία που έγινε έκτοτε στο πλαίσιο της ευρύτερης φιλελεύθερης παράδοσης, από τον Φρίντμαν και τον Χάγιεκ μέχρι την περίφημη καμπύλη του Λάφφερ,

επιβεβαιώνει ουσιαστικά αυτές τις βασικές κατευθύνσεις.

Τις επιβεβαιώνουν επίσης τα πρακτικά παραδείγματα που παρουσιάζει ο Αβραντίνης χωρών που επέλεξαν τον ένα ή τον άλλο δρόμο, αλλά και μια απλή ανάκληση της καθημερινής μας εμπειρίας ή μια ματιά στον χάρτη που αποκαλύπτει τον ανηλεή (όχι όμως και αθέμιτο!) φορολογικό ανταγωνισμό που υφίσταται η χώρα μας από τους γείτονές μας.

Για να δώσει μάλιστα μια εικόνα του πώς θα έμοιαζε ένα διαφορετικό φορολογικό καθεστώς, ο Τάσος Αβραντίνης κάνει ένα σημαντικό βήμα παραπάνω: Στο επίμετρο του βιβλίου του διατυπώνει ένα πλήρες σχέδιο νόμου για έναν απλό, αποτελεσματικό και υπό τη φιλελεύθερη οπτική, δίκαιότερο Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος – σε μόλις 23 σελίδες και 24 άρθρα, και με κεντρική πρόβλεψη την εφαρμογή ενιαίου φορολογικού συντελεστή 15% για φυσικά και νομικά πρόσωπα, με αφορολόγητο 5.000 ευρώ για τα πρώτα. Το δημοσιονομικό κόστος, χωρίς να συνυπολογιστούν δευτερογενή θετικά αποτελέσματα, φτάνει τα 2,3 δισ. ευρώ. Πρόκειται για ένα ποσό σίγουρα όχι μικρό όπως ο ίδιος ο συγγραφέας αναγνωρίζει, όμως διαχειρίσιμο.

ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ

Τα επιχειρήματα λοιπόν εξετέθησαν, και διατυπώθηκε και ένας εφικτός οδικός χάρτης για την αλλαγή του φορολογικού καθεστώτος. Τι εμπόδια τότε παραμένουν;

Πρώτον, η ένταση και το βάθος των πολιτικών αντιστάσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα παραδείγματα πρόσφατης πετυχημένης εφαρμογής του ενιαίου φορολογικού συντελεστή που παραθέτει ο συγγραφέας αφορούν κυρίως πρώην κομμουνιστικές χώρες που εί-

Pieter Breughel ο Νεότερος (1564–1638), *Ο συλλέκτης των φόρων* (1616-17), λάδι σε καμβά, 54,2 x 86,6 εκ.

χαν τη δυνατότητα μιας λίγο-πολύ καθαρής επανεκκίνησης. Ακόμη κι εκεί όμως, όπως επισημαίνει ο Αβραντίνης, ασκούνται συχνά έντονες πιέσεις από διεθνείς φορείς όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για την εγκατάλειψη του ενιαίου συντελεστή και την εισαγωγή φορολογικής προοδευτικότητας με στόχο τόσο την αύξηση των δημοσίων εσόδων, όσο και την ευθυγράμμιση με τις κυρίαρχες ιδέες περί κοινωνικής δικαιοσύνης. Η συζήτηση μάλιστα για τη διεθνή φορολογική εναρμόνιση, που διεξάγεται τόσο στο πλαίσιο της ΕΕ όσο και ευρύτερα, είναι πολύ πιθανό ότι θα δυσχεράνει ακόμη περισσότερο τα πράγματα.

Δεύτερον, ένας από τους λόγους που η προοδευτική φορολόγηση συνεχίζει ευρέως να θεωρείται δικαιότερη της ενιαίας στη χώρα μας, είναι η βαθιά εδραιωμένη πεποίθηση ότι κατά κάποιον τρόπο λειτουργεί διορθωτικά, έστω και μόνο στο διακηρυκτικό επίπεδο, έναντι της

άδικης απόκτησης του πλούτου στο παρελθόν ή σήμερα. Είναι καιρία η επισημάνση του συγγραφέα ότι η αλλαγή του φορολογικού καθεστώτος πρέπει να πλαισιωθεί από μια ευρύτερη μεταρρυθμιστική προσπάθεια, που μεταξύ άλλων θα ενισχύσει και το απαιτούμενο κεφάλαιο εμπιστοσύνης για την εμπέδωση τέτοιων ριζοσπαστικών μεταρρυθμίσεων. Παρόμοιο άλλωστε πρόβλημα αντιμετωπίζει στον δημόσιο διάλογο και το πρόταγμα της αξιοκρατίας. Σε κάθε περίπτωση όμως η πολιτεία διαθέτει άλλα πρόσφορα μέσα για τη διόρθωση αδικιών και πολύ περισσότερο την τιμωρία αδικημάτων, ώστε η κρίσιμη αυτή στόχευση να μη στρεβλώνει το ρόλο της φορολόγησης που είναι η αποτελεσματική, δίκαιη και κατά το δυνατόν ανώδυνη συλλογή των αναγκαίων εσόδων για την εξυπηρέτηση των αναγκών της δημόσιας πολιτικής.

Τρίτον, υπάρχει το πρόβλημα του άμεσου κόστους. Σύμφωνα με την συγκεκριμένη πρόταση που

προτείνει ο συγγραφέας, ενώ οι ελεύθεροι επαγγελματίες ανεξαρτήτως εισοδήματος θα ωφεληθούν, οι μισθωτοί με εισόδημα 5.000 έως και 15.000 ευρώ θα δουν μια φορολογική επιβάρυνση, η οποία φτάνει μέχρι και τα 627 ευρώ ετησίως για εισόδημα 10.000 ευρώ. Έναντι της βέβαιης ανταντακλαστικής αντίδρασης περί της δήθεν αναλγησίας των νεοφιλελευθέρων, χρειάζεται συνεπώς μια διαρκής και τεκμηριωμένη προσπάθεια παρουσίασης των συγκεκριμένων και ουσιαστικών θετικών αποτελεσμάτων που θα έχει η εφαρμογή ενιαίου συντελεστή ιδίως για τα άτομα και τα νοικοκυριά με χαμηλότερα πραγματικά εισοδήματα.

Τέταρτον, βεβαίως, υπάρχει και το πρόβλημα των εμπεδωμένων προκαταλήψεων με το οποίο ξεκινά αυτό το σημείωμα. Η Ελλάδα μπορεί να πέρασε με κόπο την κρίση της προηγούμενης δεκαετίας, μπορεί η κρίση αυτή να ταρακούνησε βαθιά ριζωμένες ψευδείς βε-

βαιότητες, όμως πολλές από αυτές τις προκαταλήψεις παραμένουν: η πλάνη της σταθερής πίτας σύμφωνα με την οποία ό,τι κερδίζει κάποιος το έχει αφαιρέσει από κάποιον άλλο, η δαιμονοποίηση της επιχειρηματικότητας και του κέρδους, η πεποίθηση ότι το κράτος παραμένει το αποτελεσματικότερο εργαλείο επίτευξης ευγενών συλλογικών στόχων, τα συχνά μεγάλα κενά στον οικονομικό εγγραμματισμό. Εμπόδια μεγάλα, αλλά όχι ανυπέρβλητα.

Το βιβλίο του Τάσου Αβραντίνη είναι εντέλει ένα πολύτιμο έργο αναφοράς, όχι μόνο για το σημαντικό θέμα που εξετάζει, αλλά και ευρύτερα για όσους αναζητούν ένα υπόδειγμα πειστικού και τεκμηριωμένου μεταρρυθμιστικού πολιτικού λόγου. Μπορεί να χρειαστεί ακόμη πολλή και συντονισμένη δουλειά για να σπάσει ο τοίχος της προκατάληψης, όμως αυτός είναι ο τρόπος να ανοίξουν οι πρώτες χαραμάδες. ■